

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.10, No.1, 2015, pp.498-512

OJED

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล
THE RELATIONSHIPS BETWEEN TEACHER-CHILD RELATIONSHIP AND PROSOCIAL
BEHAVIOR OF PRESCHOOLERS

นางสาวสุพรรณิการ์ ศรีสุวรรณ *

Supunnika Srisuwan

ผศ.ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ **

Asst. Prof. Sasilak Khayankij, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสัมพันธภาพของครูกับเด็กที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบขัดแย้ง แบบพึ่งพา และแบบใกล้ชิด ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คุณครูประจำชั้น จำนวน 60 คน และเด็กวัยอนุบาล จำนวน 360 คน จาก 60 ห้องเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก (Student-Teacher Relationship Scale หรือ STRS) ของ Pianta (2001) และแบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้งและแบบพึ่งพามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิดไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: supunnika.srii@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: sasilak.k@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The proposes of the research were to study the relationships between teacher-child relationship and prosocial behavior of preschoolers in 3 patterns: conflict, closeness and dependency. The samples were 60 preschool teachers and 360 preschoolers from 60 classrooms of schools under the jurisdiction of the Bangkok primary education service area office. The instruments used in this research were Student-Teacher Relationship Scale (STRS) (Pianta, 2001) and Preschoolers prosocial behavior of assessment form. The data were statistically analyzed using by percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's Product-Moment Correlation.

The research findings were as follows: 1) The relationship between the conflict and dependency of teacher-child relationship and prosocial behavior of preschoolers was found to be negatively significant at .01. 2) The closeness of teacher-child relationship was not significantly related to the prosocial behavior of preschoolers.

คำสำคัญ: สัมพันธภาพของครูกับเด็ก / พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม / เด็กวัยอนุบาล

KEYWORDS: TEACHER-CHILD RELATIONSHIP/ PROSOCIAL BEHAVIOR / PRESCHOOLER

บทนำ

ข้อมูลจากการประเมินสถานการณ์ของประเทศ พบว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี มีสัดส่วนด้านความฉลาดทางอารมณ์ ลดลงจากร้อยละ 72 เหลือเพียงร้อยละ 67 สาเหตุหลักเกิดจากเด็กสร้างสัมพันธภาพร่วมกับผู้อื่นลดน้อยลง ไม่ตระหนักถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) สาเหตุส่วนหนึ่งมีผลมาจากการเลี้ยงดูบุตรหลานแบบปล่อยปละละเลย เนื่องจากสมาชิกภายในครอบครัวมีสัมพันธภาพร่วมกันน้อยลงส่งผลกระทบต่อทักษะด้านสังคมของเด็ก ได้แก่ เด็กขาดความเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้อื่นน้อยลง ก้าวร้าวรุนแรง หวาดระแวงต่อสถานการณ์รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเด็กสูงขึ้น (สุริยเดว ทรีปาตี, 2553) จากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่า เด็กในสังคมปัจจุบันควรได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมอย่างเร่งด่วน

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553) ได้ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม หรือ prosocial behavior เป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่จำเป็นของสังคม เนื่องจากปัญหาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในขณะนี้ โดยเฉพาะปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรมและจริยธรรม Baumeister และ Bushman (2008) แบ่งพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การให้ความร่วมมือกัน การให้อภัยผู้อื่น การอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน และการยอมรับข้อตกลงในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ Kidron และ Fleischman (2006) ที่ได้กล่าวว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การแบ่งปัน การพลบโยน การให้ความร่วมมือ รวมถึงการกระทำที่เป็นบวกทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นๆ เป็นการรับรู้ถึงการใส่ใจในคุณค่าทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

Young, Fox และ Zahn, 1999 (อ้างถึงใน Bierhoff, 2002) ได้กล่าวว่า การปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีด้านสังคมหรือพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมสามารถปลูกฝังให้เด็กได้เริ่มต้นเรียนรู้ตั้งแต่อายุประมาณ 2 ปี เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยในการสร้างสำนึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สอดคล้องกับ สุขุข จันทน์เอม (2543) ที่ได้อธิบายว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุดโดยเฉพาะ 6 ปีแรกของชีวิต เพราะเด็กสามารถรับรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น และจดจำฝังอยู่ในจิตใจ นับเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็ก

ได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งมีความเห็นตรงกับ ดวงเดือน ศาสตราภักดิ์ และพัชรี ผลโยธิน (2555) ที่ได้กล่าวว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กช่วงอายุ 4-5 ปี มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตในปัจจุบัน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และพบว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเข้าสังคม เช่น เข้ากลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือ มีน้ำใจ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ แสดงถึงการมีพัฒนาการด้านสังคมที่ดี แต่พัฒนาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนตั้งแต่เยาว์วัยและผู้ใหญ่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นอันเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการด้านสังคม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ได้กล่าวว่า ครูต้องมีส่วนในการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเป็นผู้มีโมติวัตรที่ดีก่อนเปรียบเสมือนการเริ่มต้นเรียนรู้ด้านคุณธรรม ผิดชอบชั่วดี โดยมีผู้ใหญ่คอยสนับสนุนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้เด็กเกิดความมั่นใจและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนได้ทำ (อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์, และทัศนยา ทองภักดี, 2554) โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญ เพราะเด็กต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนรู้ร่วมกับครูประจำชั้น จึงต้องมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างครูและเพื่อน เพื่อให้เด็กพัฒนาการทางสังคม คือ เข้ากับผู้อื่นได้ และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆ ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และนำไปสู่การสร้าง ความมั่นใจให้เกิดขึ้นในที่สุด (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2556)

ความรู้สึกนึกคิดของเด็กเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม มีต้นตอมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นบริบทที่ทำให้เด็กสร้างความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2553) ทั้งนี้ การเลี้ยงดูเด็กที่เริ่มต้นจากสัมพันธภาพที่ดีจากครูช่วยให้เด็กสามารถนำประสบการณ์ที่ดีไปปรับใช้ ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพด้านสังคมของตนเอง (สุชา จันทน์เอม, 2543) เช่นเดียวกับ นฤมล เนียมหอม (2555) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่ดีว่า ควรเป็นผู้ที่มีความอบอุ่นเป็นมิตร สุภาพ อ่อนโยน รักและเมตตาต่อเด็ก กระตือรือร้นที่จะทำงานกับเด็กมีอารมณ์ที่มั่นคง เคารพในตัวเด็ก มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจในพัฒนาการและข้อมูลพื้นฐานของเด็ก รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล มีทักษะในการดูแลเด็ก ประนีประนอม รู้จักการแก้ปัญหา สามารถทำงานแบบร่วมมือ รวมทั้งสามารถไตร่ตรองและคิดวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีร่วมกับเด็กทำให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของตนเอง นำไปสู่การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น

La Paro, Pianta และ Stuhlman (2004) กล่าวว่า ครูต้องเป็นผู้เปิดโอกาสให้กับเด็กได้สร้างสัมพันธภาพเชิงบวกด้วยการสร้างสถานการณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพราะเป็นการพัฒนาทักษะทางด้านสังคมที่ดีในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ให้แก่เด็ก ในขณะที่ Ostrosky และ Jung (2010) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างข้อตกลงในห้องเรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีร่วมกับเด็กด้วยการพูดจาไพเราะ กล่าวคำชมเชยแก่เด็กที่มีพฤติกรรมทางบวก เพราะเชื่อว่าครูมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนพฤติกรรมด้านสังคมให้แก่เด็ก

นักการศึกษาปฐมวัยต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสัมพันธภาพของครูกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดระดับคุณภาพด้านสังคมของเด็ก ดังเช่น การศึกษางานวิจัยของ Rudasill และ Rimm-Kaufman (2009) พบว่า เด็กมีพื้นอารมณ์ที่ดีขึ้น เมื่อครูได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน สอดคล้องกับ Perry (1997) ที่ได้กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต้องเริ่มจากการเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยมีครูเป็นผู้ดูแลในระยะ และช่วงเวลาที่เหมาะสมทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจ อันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในความสามารถของตนเองที่สามารถทำสิ่งต่างๆ เพื่อผู้อื่นได้ด้วยความสมัครใจ

เบญจพร ปัญญา (2544) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับการประเมินในหลายสถานการณ์ โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู เนื่องจากทัศนคติ สภาวะทางจิตใจ และอารมณ์ของผู้เลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อผลการประเมินสภาพจิตใจของเด็ก และเนื่องจากเด็กปฐมวัยยังไม่สามารถบอกความรู้สึกที่เกิดขึ้นของตนเองได้ รวมทั้งยังไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เขารับรู้ได้จากภายนอกได้ดี ดังนั้น การประเมินเด็กจึงต้องใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง ควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดู หรือการใช้แบบสอบถาม แบบประเมินพฤติกรรมสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

Pianta (1999) ได้ศึกษาและออกแบบวิธีการวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็กในชั้นเรียนอนุบาล โดยคำนึงถึงความสามารถในการนำไปปฏิบัติจริงของครู สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) แบบขัดแย้ง เป็นความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ระหว่างครูกับเด็ก แสดงออกถึงสัมพันธภาพที่ผิดปกติ เกิดจากการสร้างสัมพันธภาพผ่านอารมณ์ในด้านลบ (2) แบบใกล้ชิด เป็นการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก ระหว่างครูกับเด็กที่สามารถตอบสนองความรัก ความอบอุ่น อย่างมั่นคง และปลอดภัยให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม และ (3) แบบพึ่งพา เป็นพฤติกรรมที่เด็กมักขอความช่วยเหลือ และแสวงหาสัมผัสทางกายจากครู แม้ในสถานการณ์ที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้ Pianta ได้ให้สาเหตุของสัมพันธภาพในลักษณะนี้ว่า เกิดจากการสร้างสัมพันธภาพผ่านอารมณ์ในด้านลบ เช่นเดียวกับสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้ง

Pianta (2001) กล่าวว่า การออกแบบและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้สำหรับวัดระดับสัมพันธภาพของครูกับเด็กเกิดขึ้นหลังจากนักการศึกษาเริ่มตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสังเคราะห์ผลด้านความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาความสัมพันธ์ด้านสังคมของเด็ก โดยแบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก (Student-Teacher Relationship Scale หรือ STRS) เป็นแบบวัดที่มี 2 รูปแบบ คือ แบบยาว ประกอบด้วย 28 รายการ และแบบสั้น ประกอบด้วย 15 รายการ พร้อมคู่มือการวิเคราะห์ระดับสัมพันธภาพของครูกับเด็ก โดยคำนึงถึงความแม่นยำในการทำนายค่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจาก STRS เป็นแบบวัดที่มีความเที่ยงตรงและได้รับการยอมรับทางสถิติ จึงสามารถนำไปใช้ในการศึกษาระดับสัมพันธภาพของครูกับเด็กในทุกสังคมวัฒนธรรม

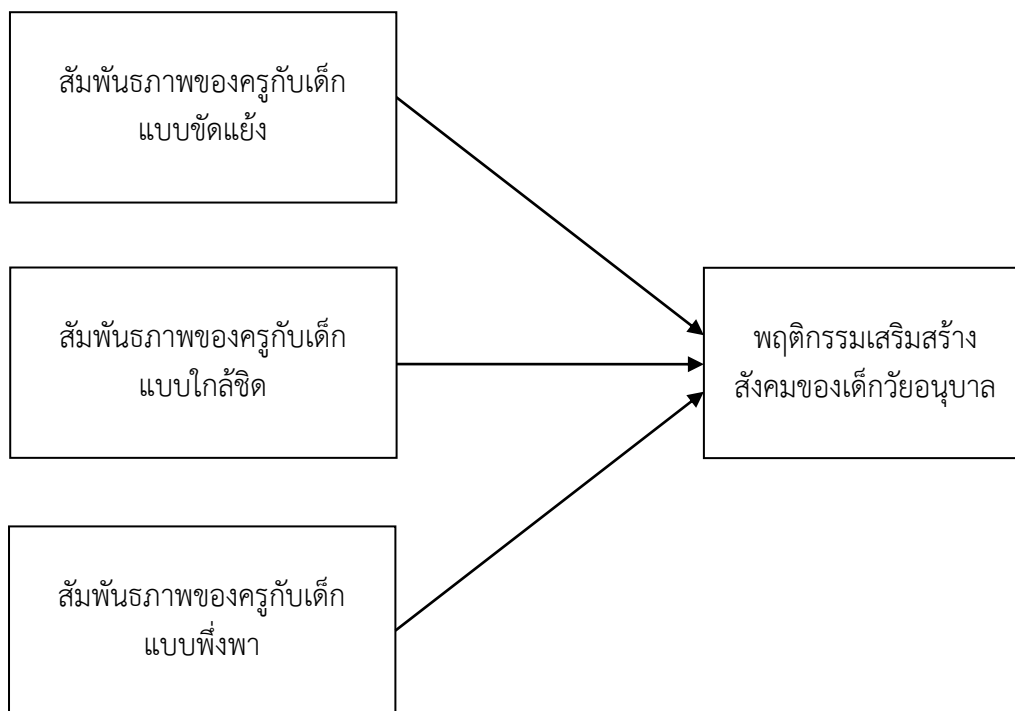
การรักษาสัมพันธภาพที่ดีนำไปสู่การลดความขัดแย้ง และช่วยให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข พร้อมสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม สอดคล้องกับรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากชีวิตของเด็กในสถานการณ์ต่างๆ เด็กจะเกิดการซึมซับจนเป็นนิสัยเฉพาะบุคคล ยกตัวอย่าง เด็กที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ละเอียต่อการกระทำผิด ส่งผลให้พวกเขาเรียนรู้การสำนึกผิด กลัวการทำบาป เด็กที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย ชอบช่วยเหลือแบ่งปัน ทำให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมด้วยความดี มีเมตตา เกิดความศรัทธาในตัวเองและคนรอบข้าง (กรมสุขภาพจิต, 2545)

การศึกษาข้างต้นได้ระบุอย่างชัดเจนว่า สัมพันธภาพของครูกับเด็กเป็นตัวชี้วัดด้านสังคมและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กวัยอนุบาลเป็นอย่างยิ่ง ทว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่าการสร้างสัมพันธภาพของครูกับเด็กในลักษณะใด ที่มีผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกอันก่อให้เกิดพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมให้แก่เด็กวัยอนุบาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสัมพันธภาพของครูกับเด็กในลักษณะต่างๆ ว่าส่งผลต่อพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลนี้ใช้ในการสร้างความตระหนักให้แก่ครูในการอยู่ร่วมกับเด็ก โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการกำหนดลักษณะสถานศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เนื่องจากในช่วงอายุ 4- 5 ปี เป็นช่วงอายุของการเริ่มต้นพัฒนาความสามารถการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น (ดวงเดือน ศาสตราภรณ์ และ

พัชรี ผลโยธิน, 2555) และเพื่อเป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนด้านลักษณะของหลักสูตร และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสัมพันธภาพของครูกับเด็ก ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้ง สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบพึงพา และสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสัมพันธภาพของครูกับเด็ก พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล และการศึกษาหลักการของงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ จากเอกสาร วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูประจำชั้น และเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 35 โรงเรียน ประกอบด้วย ครูประจำชั้น 71 คน เด็ก 1,924 คน รวมทั้งสิ้น 1,995 คน

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 420 คน ประกอบด้วย ครูประจำชั้น จำนวน 60 คน และเด็กอนุบาล จำนวน 360 คน จาก 26 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากเลขที่ของเด็กแบบโควตา ประกอบด้วย เด็กผู้หญิง 3 คน และเด็กผู้ชาย 3 คน รวมจำนวนห้องละ 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ชุด ได้แก่ แบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก และแบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

3.1 แบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก (Student-Teacher Relationship Scale: STRS) เป็นเครื่องมือวัดที่สร้างและพัฒนาขึ้นโดย Pianta (2001) เพื่อศึกษาสัมพันธภาพของครูกับเด็ก ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ สัมพันธภาพแบบขัดแย้ง แบบใกล้ชิด และแบบพึงพา มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามที่ประเมินสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้ง 12 รายการ แบบใกล้ชิด 11 รายการ และแบบพึงพา 5 รายการ รวม 28 รายการ ผู้ใช้แบบวัดชุดนี้ คือ ครูประจำชั้น โดยทำการประเมินสัมพันธภาพของตนเองกับเด็กเป็นรายบุคคล มีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 1=ไม่เป็นความจริงเลย, 2=ไม่เป็นความจริงนัก, 3=ไม่แน่ใจ, 4=ค่อนข้างเป็นความจริง, 5=เป็นความจริงที่สุด

3.2 แบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อบันทึกพฤติกรรมจากการสังเกตอย่างต่อเนื่องสำหรับเด็กวัยอนุบาล ประกอบด้วย พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม 4 ประเภท ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอยโยน และการให้ความร่วมมือ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ถูกประเมิน ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวันเวลาในการประเมิน และ ตอนที่ 3 พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 12 รายการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินและบันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 0=เด็กไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมในรายการนั้นๆ แม้ได้รับการกระตุ้น การเตือน หรือการชักจูง, 1=เด็กแสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมในรายการนั้นๆ โดยต้องได้รับการกระตุ้น การเตือน หรือการชักจูง, 2=เด็กแสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมในรายการนั้นๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้น การเตือน หรือการชักจูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อติดต่อขอความร่วมมือจากโรงเรียนที่มีครูประจำชั้นและเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 26 โรงเรียน โดยระบุวันเวลาเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน 2557 ถึง วันที่ 3 มีนาคม 2558

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลจากการใช้เครื่องมือ 2 ชุด ดังนี้

4.1 แบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยนำชุดเครื่องมือไปส่งให้แก่ครูประจำชั้นด้วยตนเอง เพื่อทำความเข้าใจและตอบข้อสงสัยในการกรอกข้อมูลให้แก่ครูประจำชั้น ในวันที่ผู้วิจัยเข้ามาทำการสังเกตเพื่อประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล และได้ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล กำหนดให้ครูเก็บข้อมูลจากเด็กที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากเลขที่ของเด็กแบบโควตา จำนวน 6 คนประกอบด้วย เด็กผู้หญิง 3 คน และเด็กผู้ชาย 3 คน พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาในการจัดเก็บเครื่องมือแบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็knับจากวันที่ได้รับเครื่องมือเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

4.1.2 ผู้วิจัยจัดเก็บชุดเครื่องมือจากครูประจำชั้นตามวันเวลาที่นัดหมายด้วยตนเองเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 แบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาในการสังเกตเพื่อประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กเป็นรายบุคคลจำนวน 6 คน ต่อหนึ่งห้องเรียน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากเลขที่ของเด็กแบบโควตา จำนวน 6 คน ประกอบด้วย เด็กผู้หญิง 3 คน และเด็กผู้ชาย 3 คน ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มเดียวกับที่คุณครูประจำชั้นได้ทำแบบวัดสัมพันธภาพ

ผู้วิจัยเริ่มการประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมเมื่อเด็กมีความพร้อมในการทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อนร่วมชั้น ตั้งแต่เวลา 08.00 น. ถึง 11.00 น. โดยประมาณ และเพื่อเป็นการควบคุมเวลาที่ใช้ในการสังเกต ผู้วิจัยจึงต้องฟังเสียงสัญญาณเตือนจากหูฟัง ทุกๆ 2 นาที จากการกำหนดช่วงเวลาของการสุ่มบันทึก คนละ 15 รอบ รอบละ 2 นาที และบันทึกระดับคะแนนการสังเกตลงในช่องที่ตรงกับรอบเวลาของเด็กแต่ละคน โดยเลือกบันทึกเพียงหนึ่งพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกได้อย่างเด่นชัดที่สุดเป็นรายบุคคล จากเด็กคนที่ 1 ถึง เด็กคนที่ 6 ในกรณีที่เด็กไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมตามรายการที่กำหนดทั้ง 12 รายการ ตลอดเวลาที่ได้สังเกต 2 นาที ให้ข้ามช่องการบันทึกในรอบเวลานั้น และเริ่มสังเกตเด็กคนถัดไปเมื่อวนกลับมาถึงเด็กคนเดิมให้เริ่มสังเกตพฤติกรรม และบันทึกเพียงหนึ่งพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกได้อย่างเด่นชัดที่สุดในช่องถัดไปทำการสังเกตแบบนี้ต่อไปเรื่อยๆ จนกระทั่งครบตามช่วงเวลาที่กำหนด คนละ 30 นาที ใช้เวลาในการสังเกต 180 นาที ต่อ 1 ห้องเรียน

4.2.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อนับความถี่และสรุปเป็นคะแนนพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

5.1 แบบวัดสัมพันธภาพของครูกับเด็ก ผู้วิจัยการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

5.1.1 วิเคราะห์คะแนนสัมพันธภาพของครูกับเด็ก โดยใช้แบบวิเคราะห์สัมพันธภาพของครูกับเด็ก และหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากตารางเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากคะแนนดิบ โดยใช้ตารางเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่แตกต่างกันระหว่างเด็กผู้ชายกับเด็กผู้หญิง เพื่อกำหนดจุดเปอร์เซ็นต์ไทล์ลงบนกราฟแสดงลักษณะสัมพันธภาพของครูกับเด็ก และแรเงาบริเวณที่ใช้ในการแปลผลคะแนน (Painta, 2001)

5.1.2 นำค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากตารางเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากคะแนนดิบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบวิเคราะห์คะแนนสัมพันธภาพของครูกับเด็กมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลสัมพันธภาพของครูกับเด็กโดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผล 3 ระดับ แล้วจึงนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง เกณฑ์การแปลผลเป็นดังนี้

ระดับสูงมาก	หมายถึง	มีคะแนน 75 - 100 คะแนน
ระดับปานกลาง	หมายถึง	มีคะแนน 25 - 74 คะแนน
ระดับต่ำ	หมายถึง	มีคะแนน 0 - 24 คะแนน

5.2 แบบประเมินพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2.2 พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลผลคะแนนเป็น 3 ระดับ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง เกณฑ์การแปลผลเป็นดังนี้

ระดับสูง	หมายถึง	มีคะแนน 21 - 30 คะแนน
ระดับปานกลาง	หมายถึง	มีคะแนน 11 - 20 คะแนน
ระดับต่ำ	หมายถึง	มีคะแนน 0 - 10 คะแนน

5.3 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's moment correlation coefficient: r_{xy}) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของครู ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีเชื้อชาติไทยทั้งหมด อายุต่ำกว่า 30 ปี สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย มีประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล 0-5 ปี ข้อมูลทั่วไปของเด็กวัยอนุบาล พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ครอบครัวของเด็กมีรายได้สุทธิต่อเดือนน้อยกว่า 30,000 บาท

2. สัมพันธภาพของครูกับเด็กใน 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบขัดแย้ง แบบใกล้ชิด และแบบพึงพา พบว่า สัมพันธภาพของครูกับเด็กผู้หญิงแบบขัดแย้งมีค่าเฉลี่ย 54.07 แบบใกล้ชิดมีค่าเฉลี่ย 42.02 แบบพึงพามีค่าเฉลี่ย 47.02 สัมพันธภาพของครูกับเด็กผู้ชายแบบขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ย 50.65 แบบใกล้ชิดมีค่าเฉลี่ย 50.68 แบบพึงพามีค่าเฉลี่ย 51.29 สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้งมีค่าเฉลี่ย 52.36 แบบใกล้ชิดมีค่าเฉลี่ย 46.36 แบบพึงพามีค่าเฉลี่ย 49.16 แปลความหมายได้ว่า สัมพันธภาพของครูกับเด็กทั้ง 3 ลักษณะ อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามสัมพันธภาพของครูกับเด็ก

	เพศ	ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
แบบขัดแย้ง	หญิง	5	99	54.07	20.07	ปานกลาง
	ชาย	5	99	50.65	20.48	ปานกลาง
	รวม	5	99	52.36	20.32	ปานกลาง
แบบใกล้ชิด	หญิง	1	80	42.04	20.04	ปานกลาง
	ชาย	1	85	50.68	23.26	ปานกลาง
	รวม	1	85	46.36	22.11	ปานกลาง
แบบพึงพา	หญิง	1	99	47.02	28.06	ปานกลาง
	ชาย	1	99	51.29	31.49	ปานกลาง
	รวม	1	99	49.16	29.86	ปานกลาง

3. พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล จำนวน 360 คน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง พบว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กผู้หญิงประเภทการช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 2.21 การแบ่งปันมีค่าเฉลี่ย 0.87 การพลอบโยนมีค่าเฉลี่ย 1.34 การให้ความร่วมมือมีค่าเฉลี่ย 14.14 พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 25.44 แปลความหมายได้ว่า เด็กผู้หญิงมีพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมอยู่ในระดับดี พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กผู้ชายประเภทการช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 2.01 การแบ่งปันมีค่าเฉลี่ย 8.31 การพลอบโยนมีค่าเฉลี่ย 1.02 การให้ความร่วมมือมีค่าเฉลี่ย 13.86 พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 24.29 แปลความหมายได้ว่า เด็กผู้ชายมีพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมอยู่ในระดับดี พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลประเภทการช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 3.51 การแบ่งปันมีค่าเฉลี่ย 6.15 การพลอบโยนมีค่าเฉลี่ย 1.18 การให้ความร่วมมือมีค่าเฉลี่ย 14 พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 24.68 แปลความหมายได้ว่า เด็กวัยอนุบาลมีพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมอยู่ในระดับดี ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับคะแนนพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

ประเภทพฤติกรรม เสริมสร้างสังคม	เพศ	คะแนน			
		ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
การช่วยเหลือ	หญิง	0	10	2.21	1.97
	ชาย	0	12	2.01	0.17
	รวม	0	12	3.51	2.10
การแบ่งปัน	หญิง	1	13	0.87	2.61
	ชาย	0	12	8.31	0.16
	รวม	0	13	6.15	2.41

ตารางที่ 2 (ต่อ) ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับคะแนนพฤติกรรม เสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

ประเภทพฤติกรรม เสริมสร้างสังคม	เพศ	คะแนน			
		ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
การพลบโยน	หญิง	0	8	1.34	1.48
	ชาย	0	6	1.02	0.10
	รวม	0	8	1.18	1.41
การให้ความร่วมมือ	หญิง	6	21	14.14	2.83
	ชาย	5	22	13.86	0.21
	รวม	5	22	14.00	2.80
รวมพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม ทุกประเภท	หญิง	16	30	25.44	2.50
	ชาย	14	30	24.29	0.23
	รวม	14	30	24.68	2.88

4. สัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร พบว่า สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้งและแบบพึงพามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า หากครูกับเด็กมีระดับสัมพันธภาพแบบขัดแย้ง หรือแบบพึงพาอยู่ในระดับสูงสามารถคาดเดาได้ว่าพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลจะอยู่ในระดับต่ำ และการแปลความหมายค่า r พบว่าตัวแปรสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้งและแบบพึงพากับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

อีกทั้งยังพบว่า สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิดไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล หมายความว่า ไม่ว่าสัมพันธภาพแบบของครูกับเด็กแบบใกล้ชิดจะอยู่ในระดับใดนั้นไม่สามารถคาดเดาระดับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างสัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล	P
สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบขัดแย้ง	-.169**	.001
สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิด	.094	.076
สัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบพึงพา	-.150**	.004

** $p < .01$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. สัมพันธภาพของครูกับเด็กส่งผลต่อพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

การศึกษาสัมพันธภาพของครูกับเด็กจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นร่วมกับครูเป็นพื้นฐานในการปรับตัวของเด็กเพื่อให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนที่มีความแปลกใหม่ ดังนั้น สัมพันธภาพของครูกับเด็กจึงมีอิทธิพลสำคัญในการพัฒนาอารมณ์จิตใจส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็ก (Painta, 1999) สอดคล้องกับการศึกษาของ Asha และ Dale (2012) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูด้านการเอาใจใส่ ความเข้ากันได้ระหว่างครูกับเด็กด้วยความเห็นอกเห็นใจ และการให้ความอบอุ่นแก่เด็ก ส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมในทิศทางที่สูงขึ้น ดังที่ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2553) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกนึกคิดของเด็กเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมีต้นตอมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นบริบทที่ทำให้เด็กสร้างความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เด็กจึงจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่แสดงออกด้วยความสมัครใจ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่คาดหวังผลตอบแทนใดๆ (Bal-tal, 1976 และ สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553) ดังนั้นสัมพันธภาพของครูกับเด็กโดยรวมจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพแบบขัดแย้งและแบบพึ่งพามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 หมายความว่า หากครูกับเด็กมีระดับสัมพันธภาพแบบขัดแย้งและแบบพึ่งพาอยู่ในระดับสูง สามารถคาดเดาได้ว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลจะอยู่ในระดับต่ำ และในทางตรงกันข้าม หากครูกับเด็กมีระดับสัมพันธภาพแบบขัดแย้งและแบบพึ่งพาอยู่ในระดับต่ำก็จะสามารถคาดเดาได้ว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลจะอยู่ในระดับสูง สรุปได้ว่า สัมพันธภาพทางลบที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับเด็กเป็นตัวขัดขวางการเกิดพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ดังที่ เดนิส ลอร์เรนซ์, (2545) ได้อธิบายว่า เด็กจะกระทำการสิ่งต่างๆ เพื่อผู้อื่น หรือยอมรับในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ครูต้องการด้วยความสมัครใจต้องเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีร่วมกับครูเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กเกิดการยอมรับคุณค่าของตนเอง ดังนั้น การเกิดสัมพันธภาพทางลบย่อมส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการกระตุ้นที่ดีจากครูทั้งทางความรู้สึกและการแสดงออกต่อกัน โดยเฉพาะด้านการเป็นตัวแทนที่ดีสอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553) ที่ได้อธิบายถึงอิทธิพลสำคัญในการเกิดพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลซึ่งเกิดจากการเลียนแบบจากแม่แบบหรือตัวแบบที่เด็กมีความผูกพันชื่นชอบที่ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมทั้งการสอนด้วยถ้อยคำ และการเสริมแรงเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพฤติกรรมในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2553) ที่กล่าวว่า ครูควรปฏิบัติเฉพาะสิ่งที่ดีต่อเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกมีความสุข อบอุ่น ผ่อนคลาย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้แก่เด็ก ในขณะที่ครูต้องมีความคาดหวังถึงพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กแต่ละคนที่จะได้รับการพัฒนาไปตามช่วงวัยที่เหมาะสม

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลการวิจัยด้านสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิด พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล หมายความว่า ไม่ว่าระดับสัมพันธภาพของครูกับเด็กแบบใกล้ชิดจะอยู่ในระดับที่สูงหรือต่ำก็ไม่สามารถคาดเดาการแสดงออกด้านพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลได้ ทั้งนี้ เนื่องจากความใกล้ชิดที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับเด็กนั้นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่สบายใจ สามารถสนทนาร่วมกันได้อย่างราบรื่นด้วยความเป็นธรรมชาติเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ส่งผลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม ดังที่ ลักขณา ศรีวัฒน์ (2557) ได้กล่าวว่า เด็กระดับอนุบาลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เมื่อผู้อื่นต้องการให้ทำ ดังนั้น สัมพันธภาพความใกล้ชิดที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับเด็กจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลซึ่งเป็นวัยของการเรียนรู้ความเป็นตัวตนตามมุมมองของนักจิตวิทยาที่ยึดทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาที่ได้กล่าวว่า เด็กจะเห็นใจผู้อื่นและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้นเด็กจะต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางเชาว์ปัญญา คือ การเข้าใจถึงเหตุผลของการต้องการความช่วยเหลือ และการลอบโยนของผู้อื่นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553)

2. พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมประเภทการให้ความร่วมมือของเด็กวัยอนุบาลมีโอกาสดังเกิดขึ้นมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัย พบว่า คะแนนพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาลประเภทการให้ความร่วมมือมีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.00 ซึ่งเป็นประเภทที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเทียบกับพฤติกรรมประเภทการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ และการลอบโยน แสดงให้เห็นว่า เด็กมักแสดงออกถึงพฤติกรรมการให้ความร่วมมือเนื่องจากการแสดงออกของเด็กในการปฏิบัติตามกฎข้อตกลงของสังคมเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี (Bal-tal, 1976) อธิ การปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน การให้ข้อเสนอแนะหรือการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม รวมทั้ง การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เช่นเดียวกับ Baumeister และ Bushman (2008) ที่ได้กล่าวว่า การให้ความร่วมมือเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การปฏิบัติของเด็กวัยอนุบาลจึงเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการยอมรับ ซึ่งเด็กจะค่อยๆ ซึมซับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองและเริ่มเรียนรู้ผลของการกระทำจนเกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเด็กอายุ 6 ปี ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นกลุ่มเด็กอายุ 4 ปี เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนเพื่อลอบใจผู้อื่น สอดคล้องกับระดับค่าเฉลี่ยในการแสดงออกทางพฤติกรรมการลอบโยนเท่ากับ 1.18 ซึ่งเป็นประเภทที่น้อยที่สุด เนื่องจากเป็นพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมที่เกิดจากจิตสำนึกถึงคุณค่าของผู้อื่น โดยปราศจากการวางเงื่อนไข ข้อบังคับ หรือข้อตกลง ซึ่งแตกต่างจากพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมประเภทการให้ความร่วมมือ

3. คะแนนสัมพันธภาพของครูกับเด็กมีการกระจายตัวของข้อมูลสูง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการกระจายของกลุ่มข้อมูลในด้านสัมพันธภาพของครูกับเด็กอยู่ในระดับ 20.32-29.86 เป็นค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่อยู่ระดับที่สูง หมายความว่า ข้อมูลด้านสัมพันธภาพของครูกับเด็กที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยมีระดับการกระจายของข้อมูลห่างจากค่าเฉลี่ยเป็นส่วนใหญ่ (วรรณดี สุทธิสาร, 2556) เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างทั้งครูประจำชั้น ทั้งนี้ ปิเนเซอร์ และ พิกเกต (2550) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพเป็นลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับที่มีการเริ่มสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นครั้งแรกผ่านจิตใจของบุคคลทั้งสองฝ่าย ดังนั้นความแตกต่างของเด็กแต่ละคนจึงมีผลต่อความรู้สึกของครูในการแสดงออกผ่านอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายทำให้ระดับคะแนน

สัมพันธภาพของครูกับเด็กมีการกระจายตัวของข้อมูลสูง ประกอบกับภูมิหลังของเด็กที่แตกต่างกัน ทั้งทางสังคม การเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจ และการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งเร้าภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กในระดับที่แตกต่างกัน (Pianta, 1999) แต่ในความเป็นจริงแล้วครูควรให้ความสำคัญกับเด็กแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและการยอมรับนับถือเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของเด็กอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน (นฤมล เนียมหอม, 2555)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูกับเด็กและพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลและจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยอนุบาลควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพที่ร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก ดังผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะสัมพันธภาพของครูกับเด็กโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม ดังนั้น การแสดงออกถึงสัมพันธภาพอันดีที่ครูหรือผู้ดูแลเด็กพึงกระทำต่อเด็กนั้นจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมในทางบวกให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี

1.2 คุณครูอนุบาลควรตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กวัยอนุบาล เนื่องจากเด็กมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้มีการแสดงออกทางสังคมในระดับที่ต่างกัน ดังผลการวิจัยที่พบว่า ระดับสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับเด็กแบบขัดแย้งและแบบพึงพา มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม ครูจึงควรเอาใจใส่ ให้ความสนใจ สร้างแรงบันดาลใจ คอยโอบกอด สบตา พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ และชื่นชมเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาหาปัจจัยที่นำไปสู่สัมพันธภาพของครูกับเด็กในลักษณะต่างๆ
- 2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูกับเด็กในโรงเรียนสังกัดอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นและใช้ในการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ต่อไป
- 2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมร่วมกัน
- 2.4 ควรวิจัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมในด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการพลบโยน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ดวงเดือน ศาสตราภกร และ พิชรี ผลโยธิน. (2555). ขอบข่ายการวัดประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย. ใน อริศรา แก่นอ้วน (บ.ก.), *แนวการศึกษาชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยศึกษา*, (9-20). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เดนิส ลอร์เรนซ์. (2545). *เสริมสร้างการรู้ค่าตนในห้องเรียน*. แปลโดย นักแปลเครือข่ายกรมวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- นฤมล นิยมหอม. (2555). บทบาทของครูในการดูแลและสร้างความสัมพันธ์กับเด็กปฐมวัย. ใน อริศรา แก่นอ้วน (บ.ก.), *แนวการศึกษาชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยศึกษา*, (11-15). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปีเชเนอร์ ลินเน และ พิกเกตต์ โอนลา. (2550). *เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาพหุปัญญา (MI) และลักษณะที่ดี*. แปลโดย ขวัญฉวี ศรีสอ้าน และ กานต์สุตา มาฆะศิริานนท์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกลการพิมพ์.
- เบญจพร ปัญญา. (2544). *สุขภาพจิตเด็กวัยเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2551). *ปฐมวัย: จุดเริ่มต้นของสันติภาพ*. กรุงเทพมหานคร: วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- วรรณดี สุทธิสาร. (2556). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนทัศน์ทางเลือก*. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สืบค้นจาก <http://www.udru.ac.th/website/attachments/elearning/01/10.pdf>
- สุขภาพจิต, กรม. (2545). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: ศูนย์สารนิเทศและประชาสัมพันธ์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2553). *ละครแรง เด็กร้าย*. ใน สุทธิวรรณ ตัญญาพงศ์ปรีชัญ (บ.ก.), *Colorbar: รายงานพิเศษเรื่องการเฝ้าระวังสื่อ*, (65-66). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- สุชา จันทน์เอม. (2543). *จิตวิทยาเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรีรัฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรีรัฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (อัครา)

อรพินทร์ ชูชม และคณะ. (2554). รายงานวิจัยฉบับที่ 137: ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของ
เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. (2553). โมดูล 7 ชั้นเรียนของครู ผู้จัดการ. ใน ชุดฝึกอบรมปฐมวัย โครงการ
ยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง, (247-319). กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Asha, L. S., and Dale, C. F. (2012). First grade teacher behaviors and children's prosocial actions in classrooms. *Early education and development*. 23(5): 623-639.
- Bar-tal, D. (1976). *Prosocial behavior theory and research*. New York: John Wiley and Sons.
- Baumeister, R. F., & Bushman, B.J. (2008). *Social psychology and human nature*. Florida: Thomson Wadsworth.
- Bierhoff, H. W. (2002). *Prosocial behaviour*. New York: Taylor and Francis.
- Kidron & Fleischman. (2006). *Teach pro-social behavior*. Retrieved from <http://www.ode.state.oh.us/GD/Templates/Pages/ODE/ODEDetail.aspx?Page=3&TopicRelationID=1922&Content=135551>
- La Paro, K. M., Pianta, R. C., & Stuhlman, M. (2004). The classroom assessment scoring system: Findings from the prekindergarten year. *The elementary school journal*. 104, 409-426.
- Ostrosky, M. M., & Jung, E. Y. (2010). *Building positive teacher-child relationships*. Retrieved , from <http://csefel.vanderbilt.edu/briefs/wwb12.pdf>
- Perry, R. (1997). *Teaching practice: a guide for early childhood student*. New York: Biddles.
- Pianta, R. C. (1999). *Enhancing relationships between children and teachers*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pianta, R. C. (2001). *Professional manual: Student-teacher relationship scale STRS*. Lutz, FL: Psychological assessment resources.
- Rudasill, K. M. & Rimm-Kaufman, S. E. (2009). Teacher-child relationship quality: The roles of child temperament and teacher-child interactions. *Early childhood research quarterly*. 24, 107-120.